

Anmeldelse: SKRIVEKRIDTETS FORSILER

Boganmeldelse: *Palle Gravesen & Sten Lennart Jakobsen 2012: Skrivekridtets fossiler. Gyldendal. 153 s, 199,95 kr.*

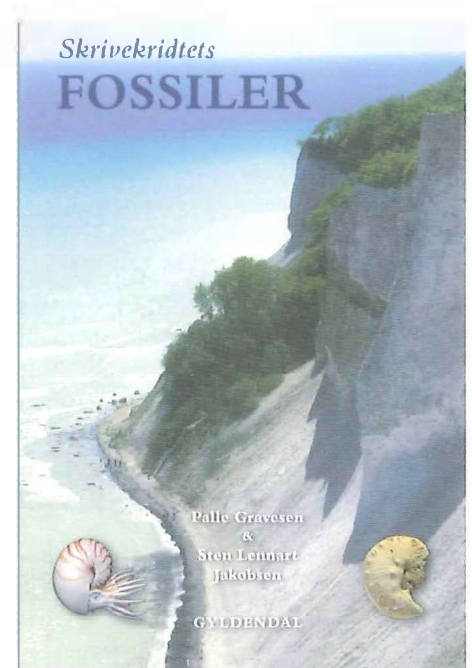
Normalt anmelder Flora og Fauna kun bøger, som vi får tilsendt fra forlagene. Og normalt anmelder vi bøger om naturhistorie og ikke om geologi. I begge tilfælde gør vi her en undtagelse. Der er næppe mange dedikerede naturhistorikere, der ikke også har et blødt punkt for tidligere tiders naturhistorie. Det kan være i form af bøger om den nære fortid – fx danske hvirveldyr i glacial-tid i Kim Aaris-Sørensen's "Danmarks Forhistoriske Dyreverden" eller halvgamle fortid – fx i Natur & Museums "Danske forsteninger fra Tertiær-tiden" eller de ældste tider – fx min ungdoms VARV-ekskursionsfører nr. 1 "Geologi på Bornholm". Det korte af det lange er – hvad mine naturvejlederture om geologi også viser – forhistorisk naturhistorie er et hit. Det skyldes naturligvis det "Indiana Jones"-agtige kick, der ligger i at lede efter forsteninger, finde en (som her på Øst-Djurslands kyster) Katholm-blok med masser af muslingeforsteninger – fra den tid, da dinosaurerne kørte med klatten her i havregrødslandet.

Indiana-Jones-tingfinder-aspektet var osse kilden til min energi i at være geologisk interesseret, holde VARV i slut-60'erne og bruge min ungdoms vår bl.a. på skrivekridt-revene øst for Hanstholm, i bornholmske graptolitskifre og i Gram teglværkslergrav på fossiljagt – længe før jeg overvejede at læse biologi. Jeg opnåede endda – i Hillerslev teglværksgrav at finde en stor ammonit *Pachydiscus* sp., der kom i Geologisk Museums samlinger, hvor jeg fik – fra Søren Floris – en gipsafstøbning. Wow. Et almindeligt problem – dengang og nu – var dog at få artsbestemt sine fund. Rudolph et al. 2010 "Fossilien an Nord- und Ostsee" (Quelle & Meyer) er et bud, ret grundig men gnattet og uoverskuelig. De fleste standardværker om geologi (og de var få) viste kun et meget lille udvalg af fossiler fra hver tidsperiode.

Nu er der kommet en bibel - Gyldendals modige "Skrivekridtets fossiler". Glem bagsidens Sirene-sang om bogen som "en praktisk og letanvendelig guide til de mange fossiler, som findes i danske skrivekridtaflejringer". Men fokuser i stedet på det efterfølgende "tekst og de mere end 700 fotos giver et fyldigt billede af det dyreliv, som herskede i Kridthavet for

mere end 65 mio år siden". Det første er løgn (man skal være vant til fagtekster og biodiversitet og sære væsner som havsvampe, mosdyr, belemnitter, ammonitter og specialiserede søpindsvinepigge) men det andet er råsandt. For os, der elsker fossiler og fossiljagt, er dette en sjælden gave. For Danmark har haft det held, at det danske bassin er sunket ind i jorden næsten siden livets opståen og vi har næsten alle tidsaldre repræsenteret i sedimenterne – fastsiddende eller løsblokke, i overflade og undergrund. Men skrivekridtet har en særstatus – fordi det er iøjnefaldende, let at få velbevarede solide fossiler ud af og fremme i dagen mange steder (Mariager, Ålborg, Thy, Møns Klint, Stevns og Fakse) - selv om ikke alt kalk er fra Kridttiden men derimod Danien i ældste Neogen (Tertiær). Tiden er spændende, idet et kæmpeteor tordnede ind i Yucatan i Mexico for ca. 70 mio. år siden og skabte et ild-, tsunami-, kulde- og mørke-ragnarok, der fik utallige dyrearter og dyregrupper til at uddø (markeret ved det grå aske- og iridiumrige "fiskeler", netop beskrevet først i Danmark) og et markant skift i fossilerne overalt på jorden. Dinoernes død-meteor! Wow!!

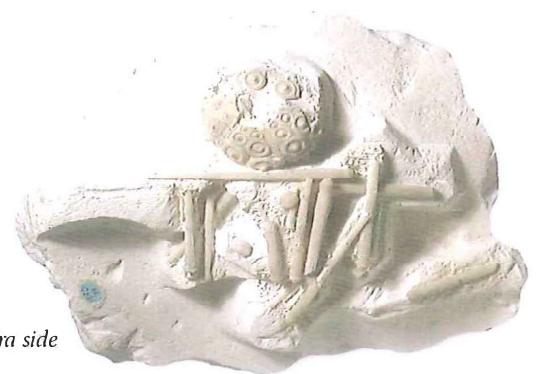
Bogen er "lækker" i hænderne og fuldstændigt betagende fuld af fine fotos, hvor mange repræsentanter for alle grupper er vist og gennemgået med lange fine figur-tekster. Jeg fik let bestemt et af mine konge-fund – en flintunderstøttet kalkblok fra 1969 fra Hamborg-Thy-kysten med søpindsvinet *Temnocidaris subvesiculosus* (pga de 12 rækker af fine torne på de lange stavformede

pigge). Afsnittet om De Regulære Søpindsvin indledes med foto af et nulevende tropisk søpindsvin, hvor de vigtige skeletdele og fagtermerne gennemgås og viser fx "primærpig" og "interambulacralplade". Bagsideteksten lover følgende "bullets": Guide til mange fossiler. Skrivekridtets tilblivelse. Findesteder. Slægtskabet med nutidens dyr. Indsamling og præparation af kridtfossiler. Danekræ. Check! Den holder – helt igennem. Normalt har jeg i anmeldelser af insektbøger jærmet over de evige gentagelser af afsnit om "Indsamling og præparation af dyr" – men her er det på sin plads med gipsafstøbninger, pensler, kemikalier, modellervoks osv. 3 F'er – Fedt, Fagligt og Forståeligt!.

Jeg er ikke geolog og kan ikke kvalitetsteste bogen geologifagligt. Men jeg kan som amatørgeolog kun give bogen 5 af 5 mejslers – dog med den advarsel, at det ikke er en konfirmationsgave eller julegaven til manden, der har alt i Whiskey, Vin og Calvin Klein-underhylene. Men for en fossil-savlen naturhistoriker er den voldsom volvo i slotsaftapning.

Af Jens Reddersen

Regulære Søpindsvin fra Stevns Klint fra side 91 i bogen.